

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Molenborrestraat (Sint-Pieters-Leeuw, Vlaams-Brabant)

Projectcode: 2018E283
Mei – Juni 2018

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Janiek De Gryse, Clara Thys, Wouter Van Goidsenhoven, Joren De Tollenaere, Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2018

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksoopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	13
1.3.6.2	Geplande werken.....	14
1.4	Assessmentrapport.....	16
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	16
1.4.1.1	Landschappelijke situering	17
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	21
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	22
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	23
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	24
1.4.2.1	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	24
1.4.2.2	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	24
1.4.2.3	Overzicht van de gekende archeologische waarden	27
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	31
1.5	Synthese	35
2	Bibliografie.....	36
3	Bijlagen.....	37

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	13
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	14
Figuur 5: Verkavelingsplan (bron: opdrachtgever).....	15
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	17
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen, detail (Bron: Geopunt).....	18
Figuur 9: Hoogteverloop van het projectgebied (van noordwest naar zuidoost) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (Bron: Geopunt).....	19
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen, met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2018 (Bron: Geopunt).....	20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	21
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	22
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (Bron: Geopunt).	23
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	25
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	25
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970 (Bron: Geopunt).	26
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).	27
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	32

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....	32
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	33
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	33
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	34
Figuur 24: Projectgebied vanuit de Oude Postweg (bron: Google Streetview, 2013).....	34

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....7

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....16

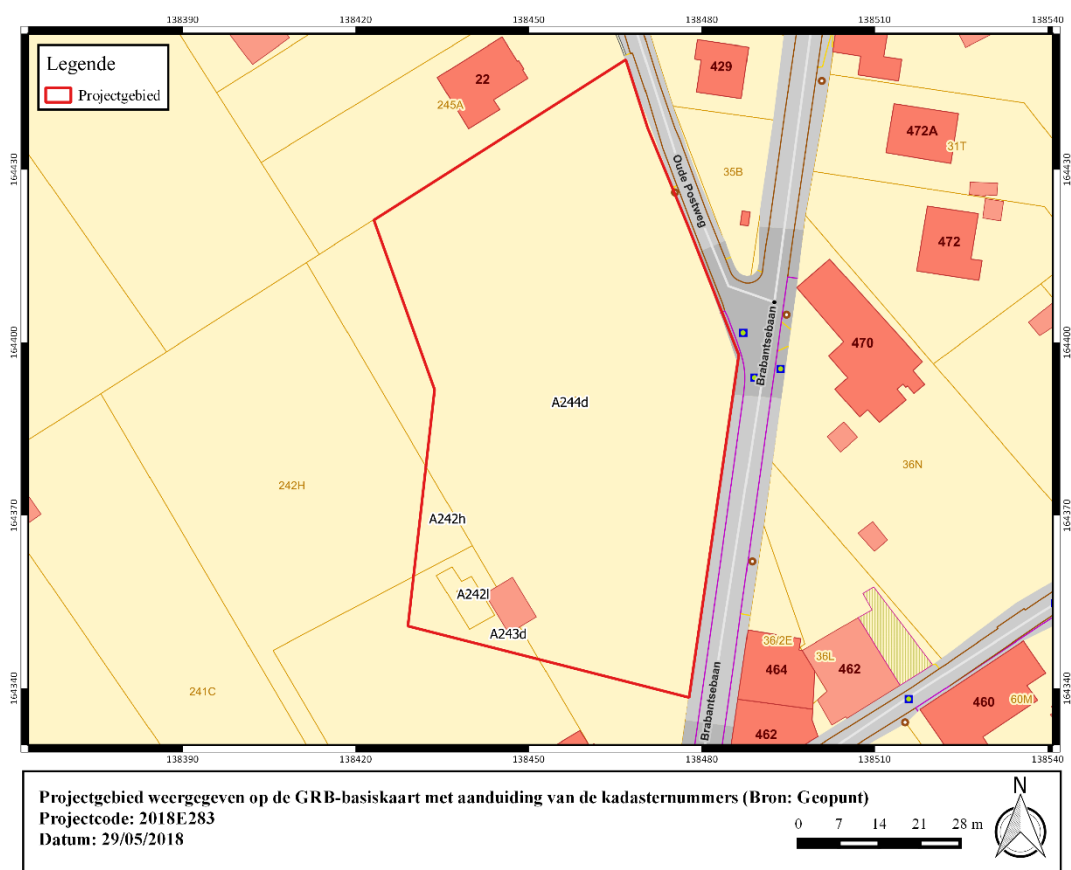
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

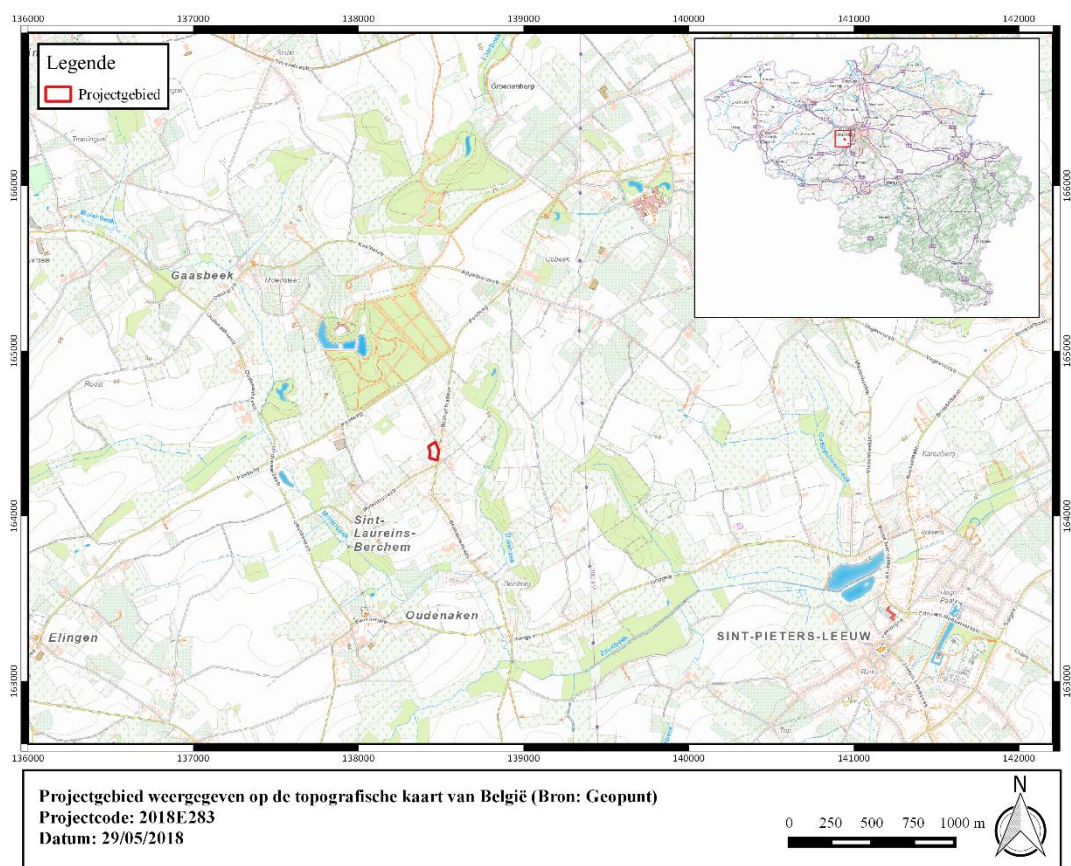
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Vlaams-Brabant
	Gemeente	Sint-Pieters-Leeuw
	Deelgemeente	Sint-Laureins-Berchem
	Postcode	1600
	Adres	Molenborrestraat 1600 Sint-Laureins-Berchem
	Toponiem	Molenborrestraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 138363$ $Y_{\min} = 164330$ $X_{\max} = 138540$ $Y_{\max} = 164453$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Sint-Pieters-Leeuw, Afdeling 5, Sectie A, nr's: 244d, 242h, 242l, 243d Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Janiek De Gryse (erkend archeoloog) Wouter Van Goidsenhoven (archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Joren De Tollenaere (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied? (
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied met een landelijk karakter. Het projectgebied situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 4722 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel economisch onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning. De opdrachtgever wenst het bekomen van de vergunning af te wachten alvorens over te gaan tot prospectie met ingreep in de bodem.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Sint-Pieters-Leeuw Molenborrestraat werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Topografische kaart Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Sint-Laureins-Berchem, deelgemeente van Sint-Pieters-Leeuw. Het plangebied grenst ten oosten aan de Brabantsebaan en de Oude Postweg. Ca. 30 meter ten zuiden van de onderzoekzone loopt de Molenborrestraat. Ten noorden situeert zich bebouwing en ten westen sluit de onderzoekzone aan bij akkerland.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt 4722 m².

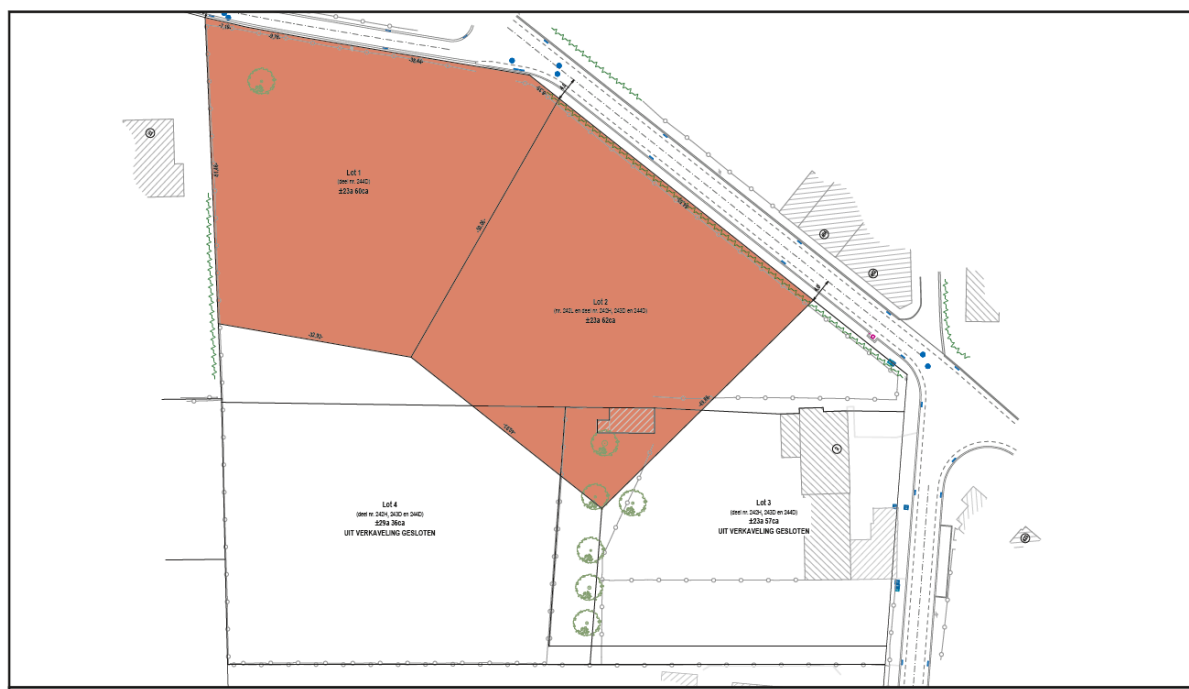
Het onderzoeksterrein is quasi integraal in gebruik als bewerkt akkerland. In het zuidwestelijk deel situeert zich een tuinzone, waar zich een rechthoekige stal bevindt met een oppervlakte van ca. 40 m².

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant de realisatie van een verkaveling van twee loten zonder aanleg van wegenis nabij de dorpskern van Sint-Laureins-Berchem, langs de Brabantsebaan en de Oude Postweg. Op een van de percelen staat op heden een stal.

Figuur 5: Verkavelingsplan (bron: opdrachtgever).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Landschappelijke situering	Zandleem- en leemstreek
Tertiair	Lid van Moen (Fm. Kortrijk)
Quartair	Type 2: eolische afzetting
Bodemtypes	Aba1
Potentiële bodemerosie	Hoog
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	Hoogte tussen ca. 53 en 58 m TAW
Hydrografie	Dijlebekken (deelbekken Zuunbeek) Waterlopen: Zuunbeek, Baasbergbeek

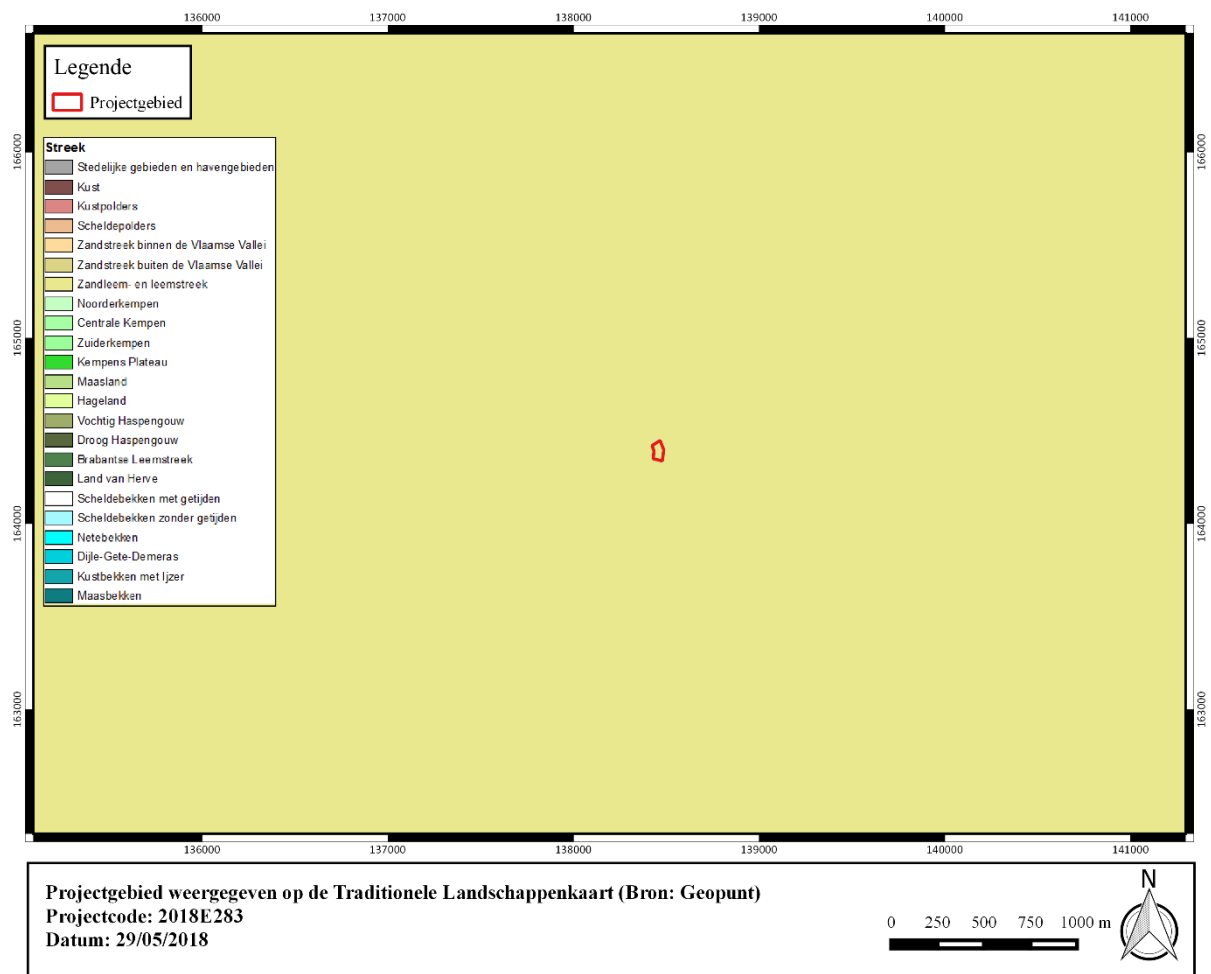
1.4.1.1 Landschappelijke situering

Het projectgebied is gelegen in de zandleem- en leemstreek in het Pajottenland.

De hoogte van het projectgebied varieert tussen ca. 53 en 58 m TAW en het is gelegen op de grens tussen de voet en de helling van de heuvelrug tussen Vlezenbeek, Gaasbeek en Sint-Pieters-Leeuw. Ten zuiden is een diepe beekvallei gelegen. Hierin stroomt de Zuunbeek. Ten oosten stroomt de Baasbergbeek.

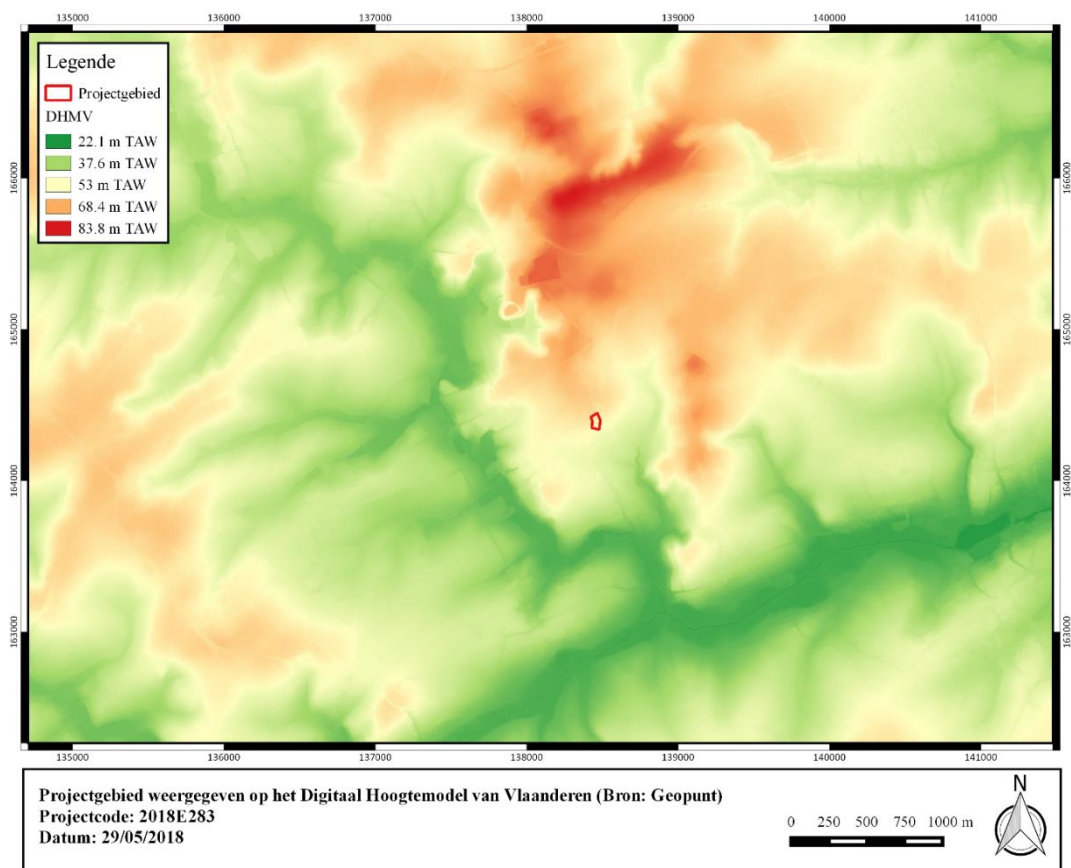
Door deze ligging en de steile helling is de potentiële bodemerosie hoog.

Hydrografisch ligt het projectgebied in het Dijlebekken met deelbekken Zuunbeek.

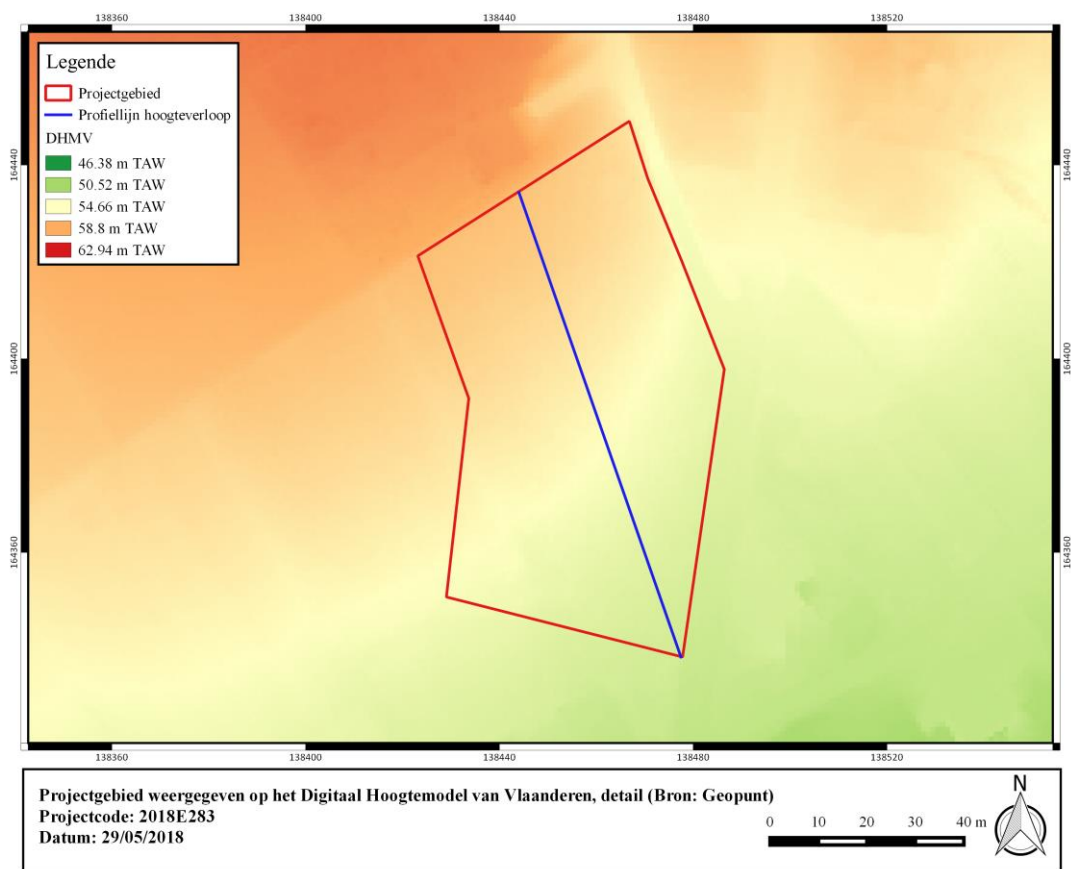

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

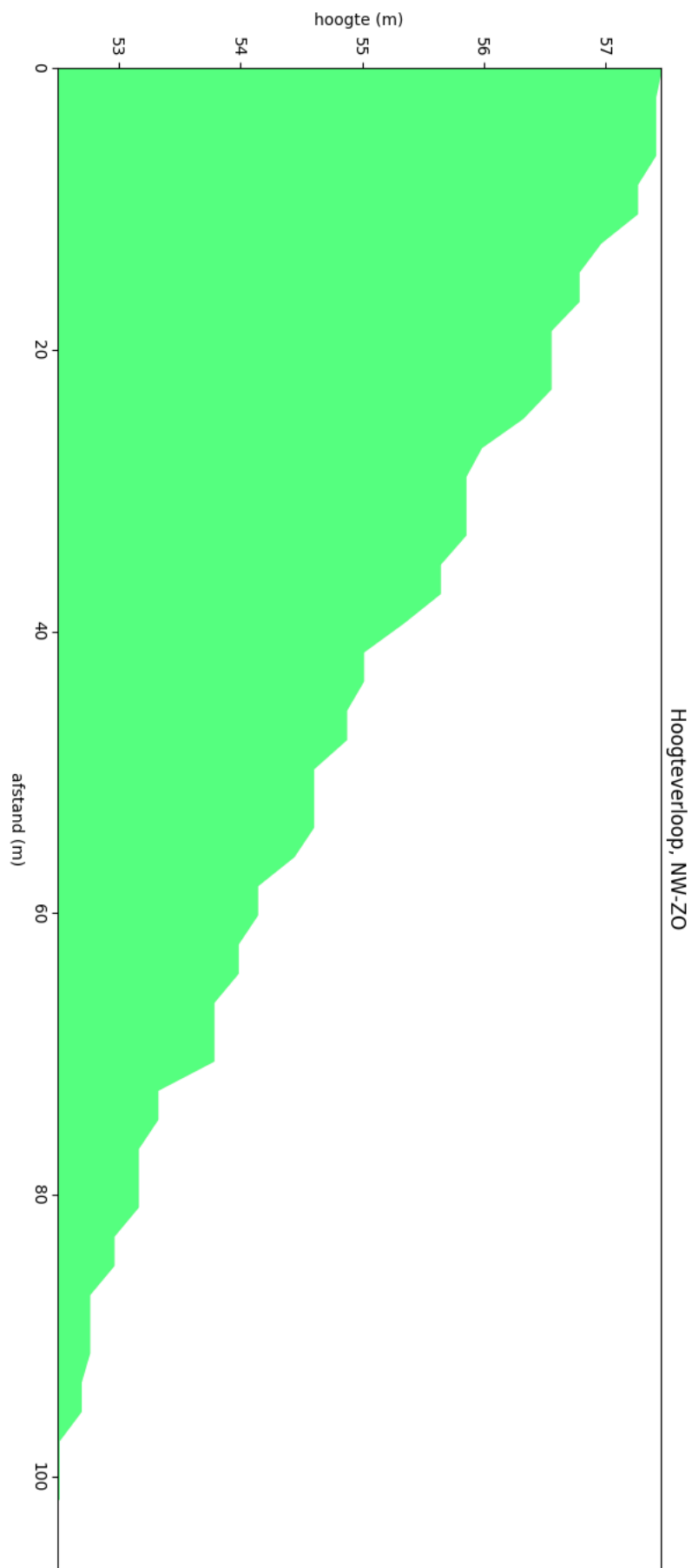

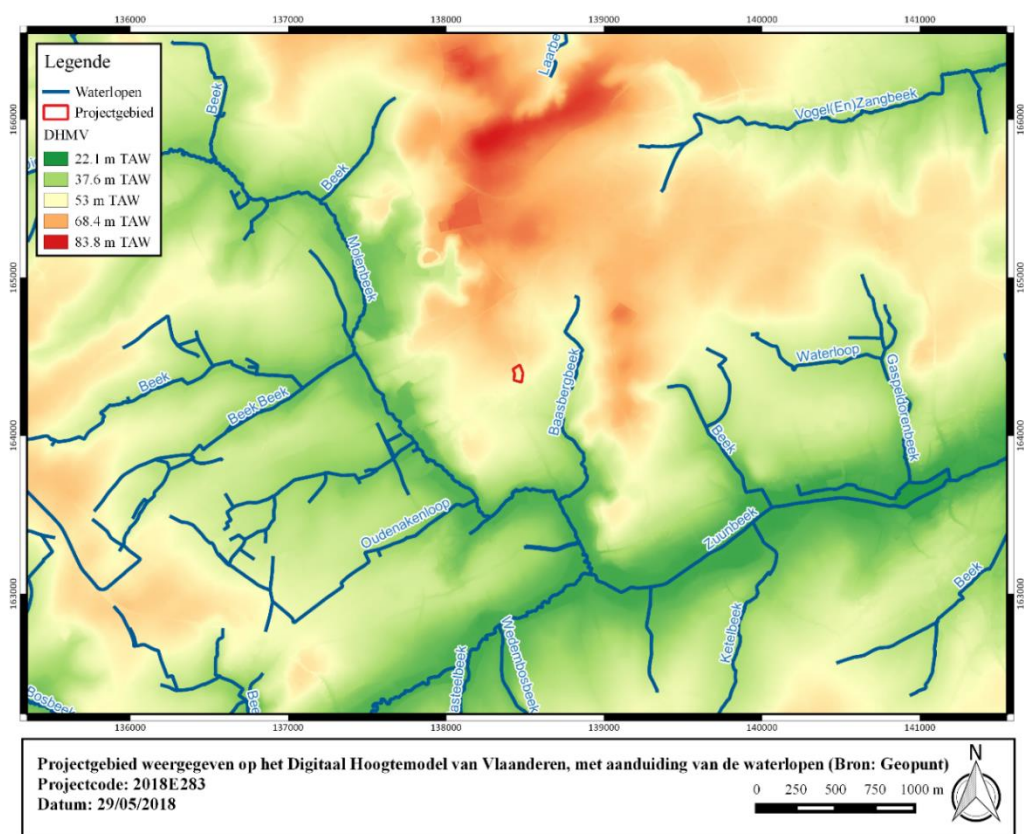
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

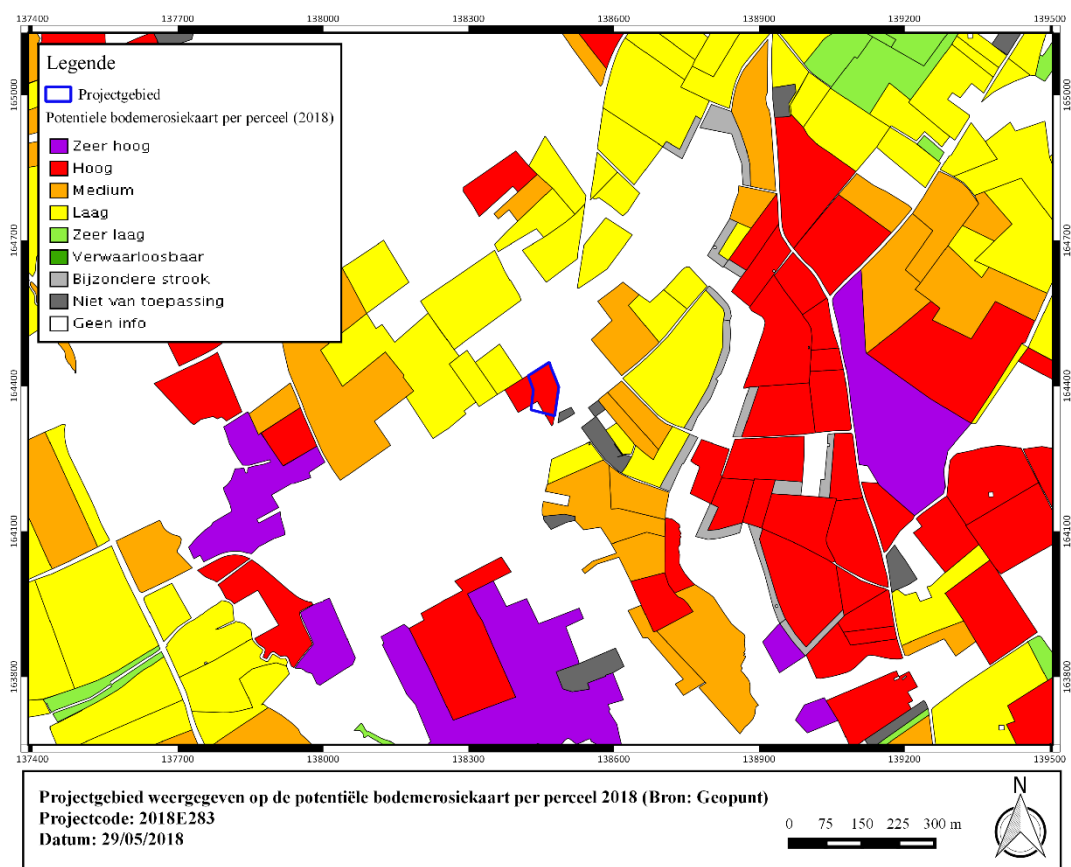
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen, detail (Bron: Geopunt).

Figuur 9: Hoogteverloop van het projectgebied (van noordwest naar zuidoost) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (Bron: Geopunt).

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen, met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

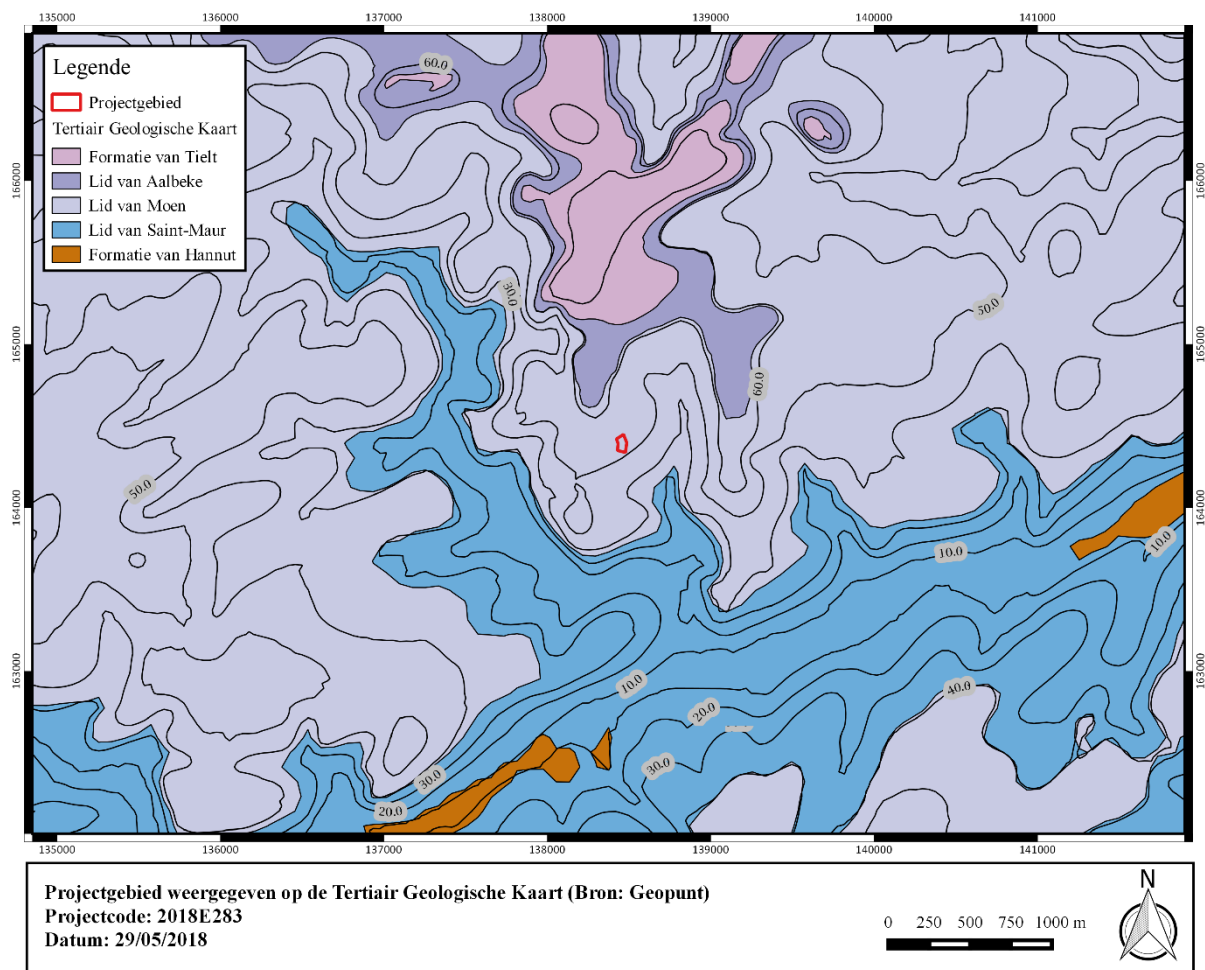

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2018 (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Moen** (Formatie van Kortrijk). Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

Het **Lid van Moen** is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting.

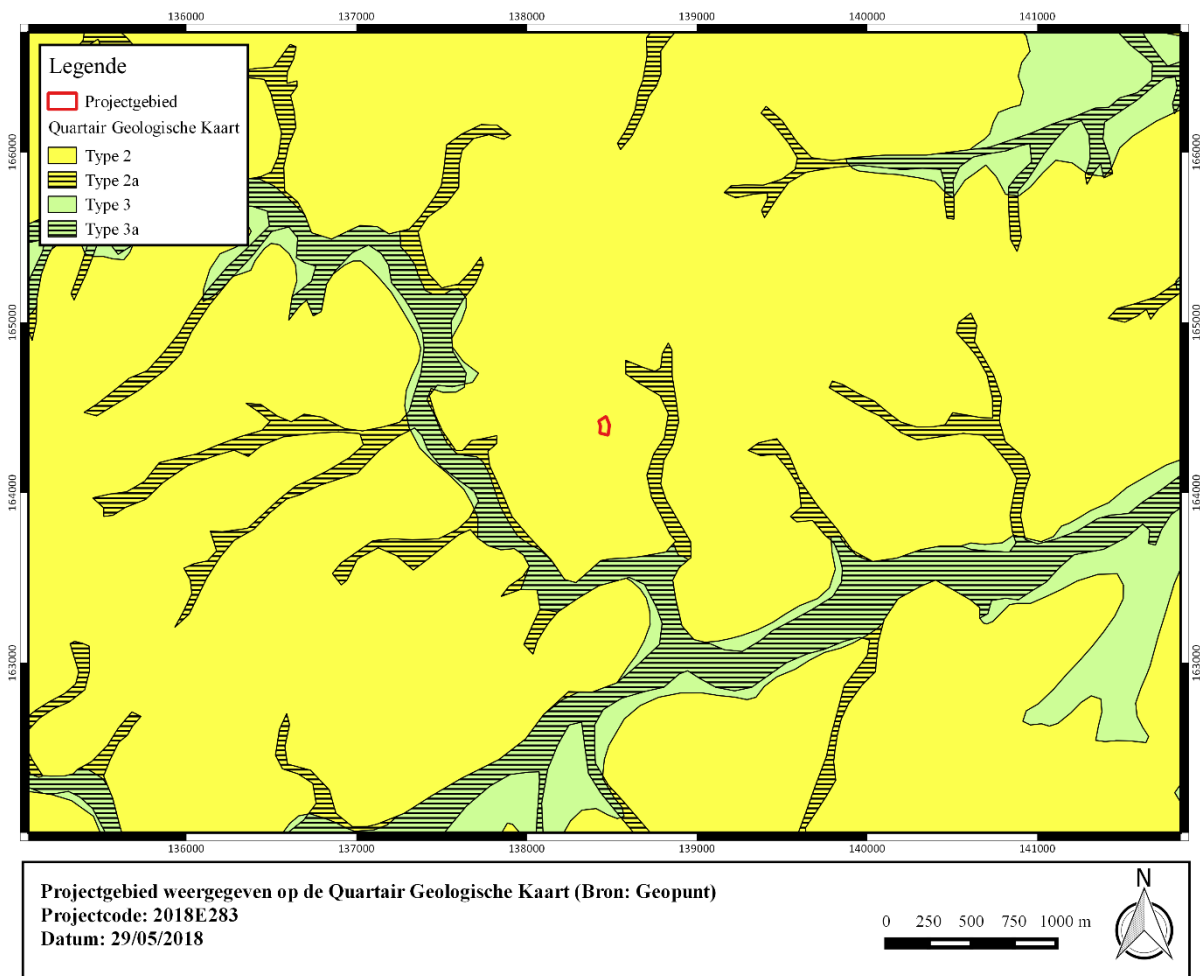

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

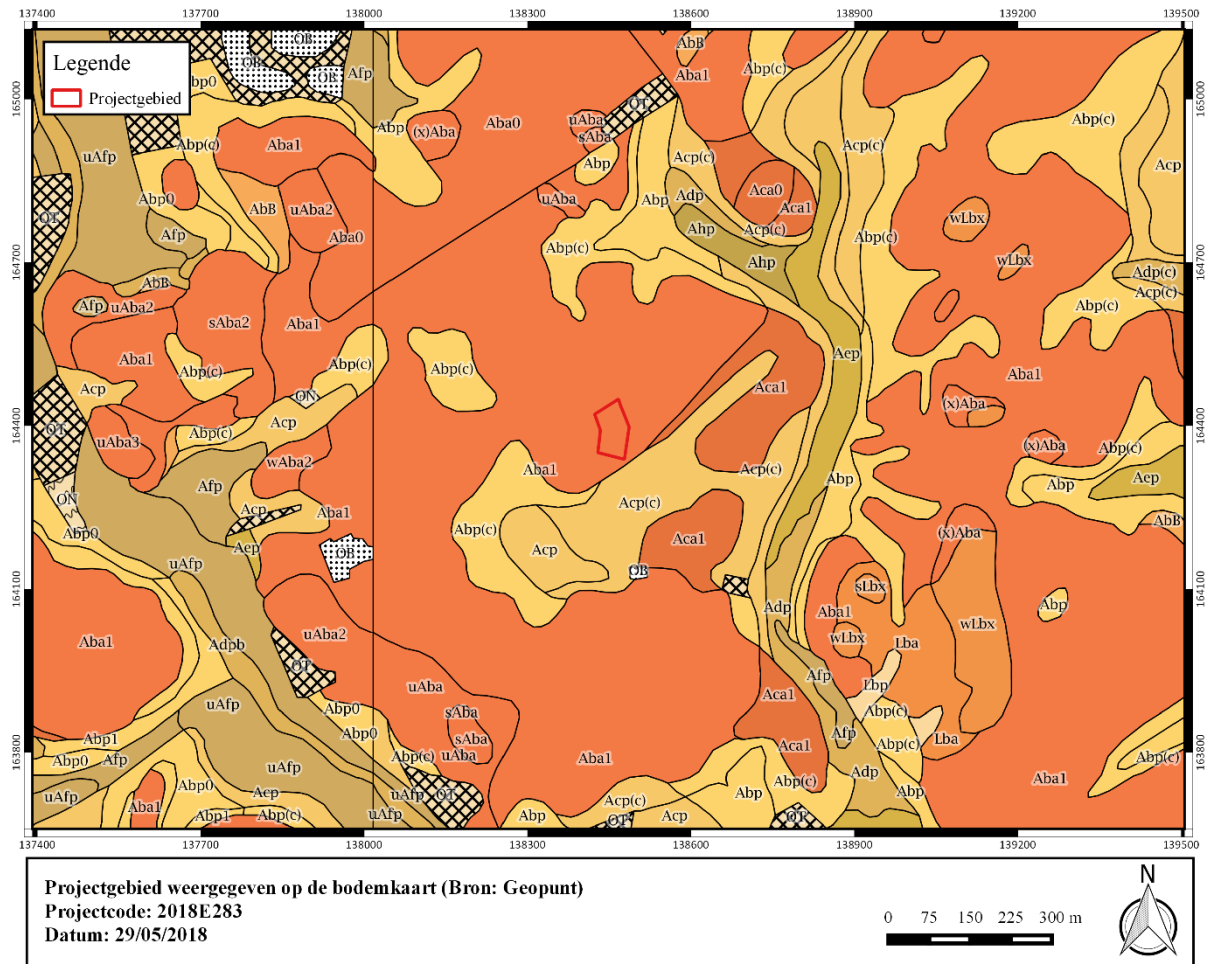
Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 2**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zandleem tot leem). Deze afzetting kan eventuele hellsingsafzettingen van het Quartair bevatten.

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodenvormingsprocessen

Het bodemtype **Aba1** is een droge leembodem met textuur B horizont met een A horizont <40 cm dik. Deze bodem is ontwikkeld in het Pleistocene lössdek en heeft onder de A horizont een aan klei en sesquioxiden aangerijkte textuur B horizont die tevens gevlekt is. De bouwvoor heeft een donkerbruine kleur en is homogeen humushoudend leem.

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

De benaming Berchem is vermoedelijk een Frankisch heimtoponiem, dat etymologisch neerkomt op *'hof op de berg'*. De toevoeging Sint-Laureins verwijst naar de patroonheilige van de parochie.

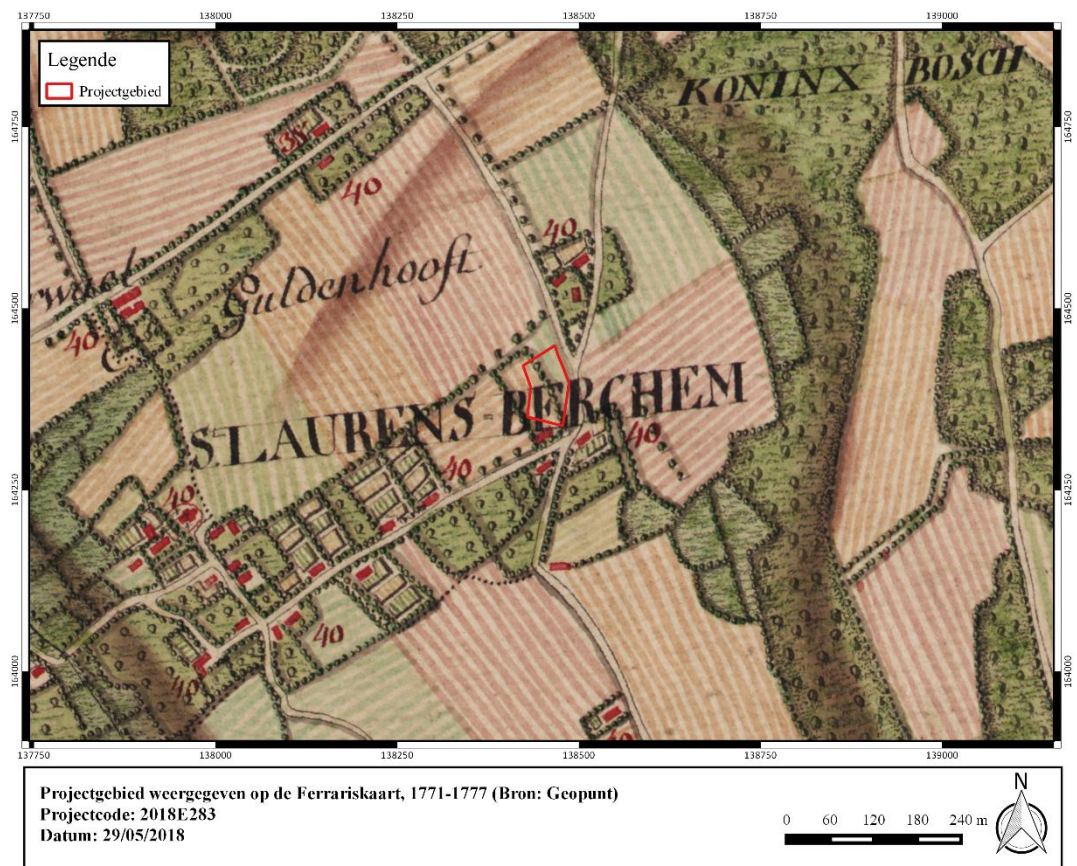
Oorspronkelijk zou de parochie Sint-Laureins-Berchem een domein zijn geweest, toebehorend tot de Gentse Sint-Baafsabdij. Omstreeks 1160 schonk Daniel van Halle de kapellen van Oudenaken en Sint-Laureins-Berchem aan de abdij van Affligem. Na betwisting hiervan bevestigde hij zijn gift in 1169. De heerlijkheid hing af van de Gaasbeek. Sedert 1317 oefenden schepenen de jurisdictie uit in naam van de heer. In 1678 werd het dorpje nagenoeg volledig vernield en platgebrand. De Brabantsebaan vormde eertijds de grens tussen het Graafschap Henegouwen en het Graafschap Brabant.

Op een totale oppervlakte van 117 hectare waren in 1834 9 ha bebost, terwijl de totale landbouwgrond 103 hectare bedroeg. Gelegen tussen de Molenbeek en de Beisbeek, profileert Sint-Laureins-Berchem zich als een straatdorp met woonconcentratie langs de Molenborrestraat. Het stratenpatroon is sinds de 18^e eeuw nagenoeg ongewijzigd.³

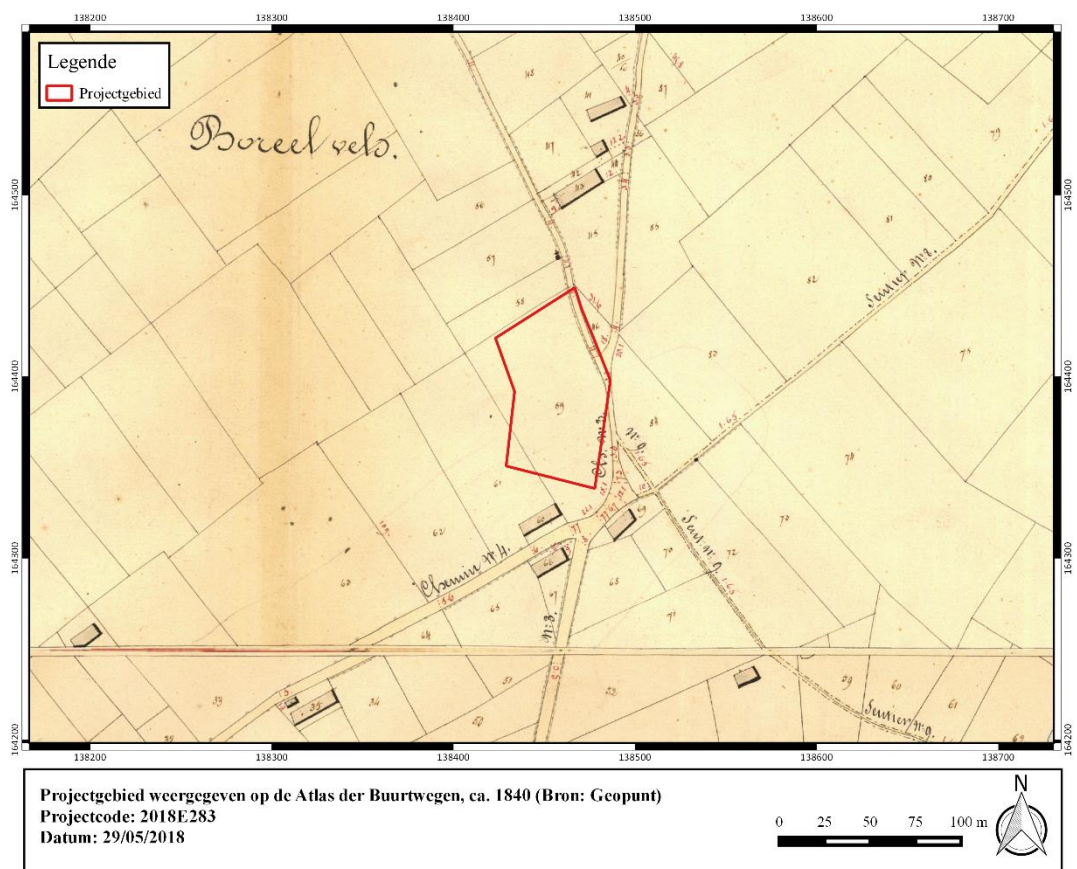
1.4.2.2 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

De Ferrariskaart karteert het plangebied integraal als akkerland. Precies ten zuiden van de onderzoekzone situeert zich een rechthoekige bouwmassa. Het stratenpatroon op de Ferrariskaart vertoont reeds veel gelijkenissen met de huidige wegenis. Het tracé van de Moleborrestraat, Brabantsebaan en Oude Postweg is reeds duidelijk waarneembaar. Het plangebied is gelegen nabij de bescheiden dorpskern van Sint-Laureins-Berchem. De Atlas der Buurtwegen vertoont een gelijkaardig beeld.

³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Sint-Laureins-Berchem [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121518> (geraadpleegd op 26 juni 2018).

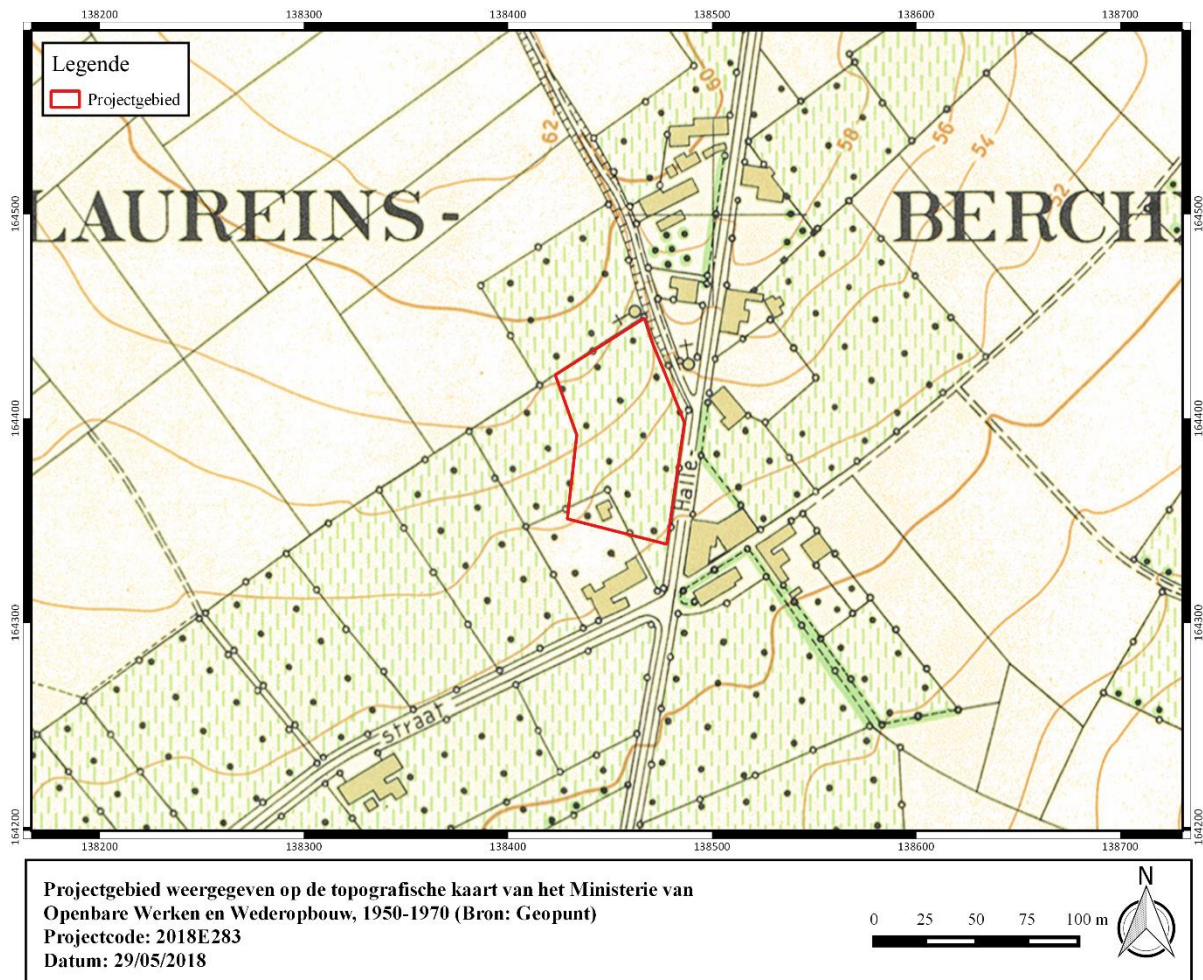
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

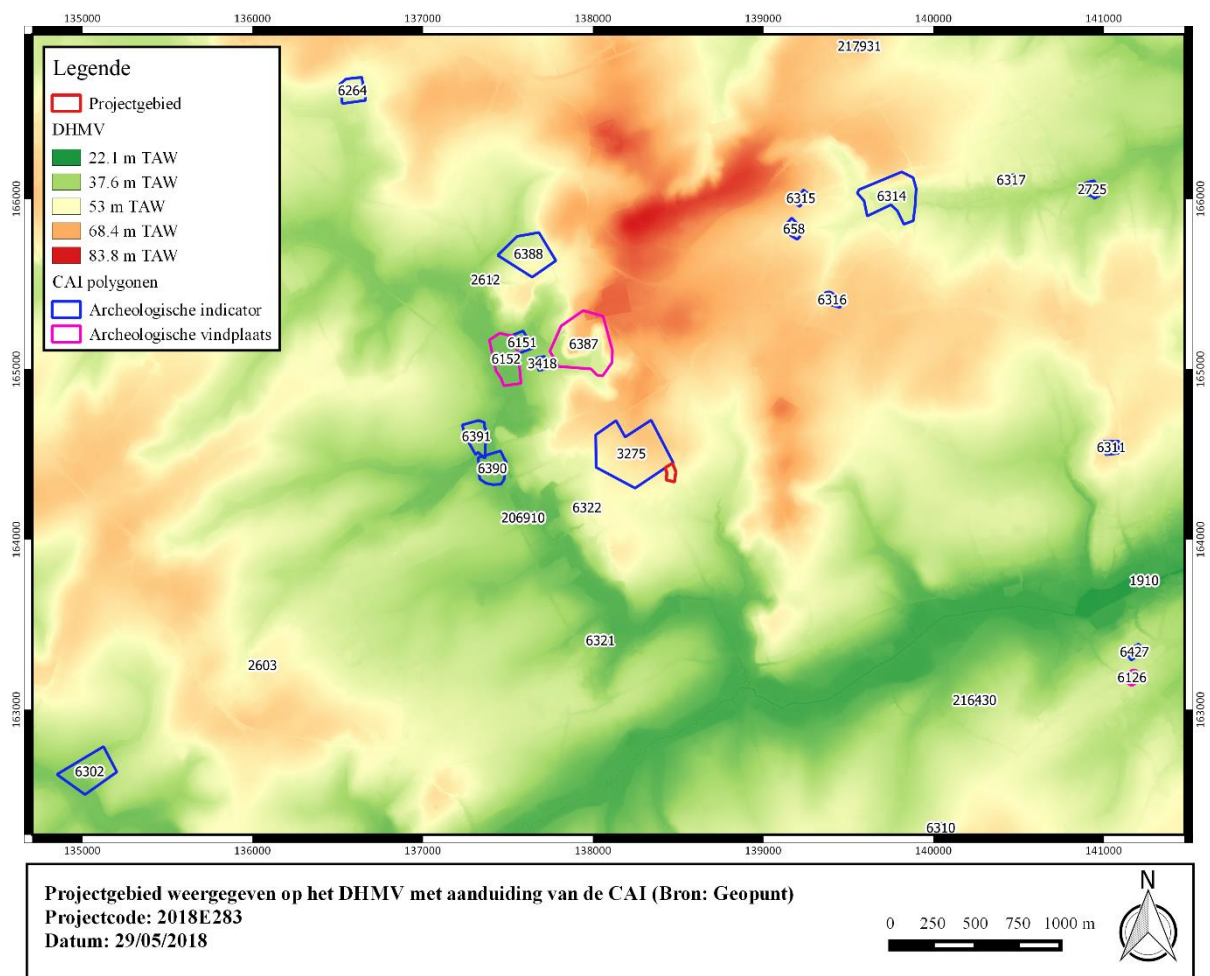
De Ministeriekaart karteert het onderzoeksterrein quasi volledig als akkerland met verspreide vegetatie. In het zuidelijk deel van de onderzoekzone is een rechthoekige bouwmassa te situeren die tevens op de orthofotosequentie waarneembaar is.

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970 (Bron: Geopunt).

1.4.2.3 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Op het plangebied aan de Molenborrestraat zijn geen archeologische waarden gekend. Op ongeveer 1,5 km ten noordwesten van het onderzoeksbied werd reeds in het verleden archeologisch onderzoek uitgevoerd rondom het Kasteel van Gaasbeek. Hierbij werden in hoofdzaak resten van een castrale motte en vroegmoderne opvolgers onderzocht. Tijdens dit onderzoek werden echter ook artefacten uit de metaaltijden gerecupereerd (CAI 6152 & CAI 6387). Bij een proefsleuvenonderzoek op anderhalve kilometer ten westen van het plangebied, aan het alluvium van de Molenbeek werd een veldgraf uit de metaaltijden met resten van een urne onderzocht (CAI 206910). Op het kaartbeeld van de CAI is direct ten noorden van het plangebied een polygoon afgebeeld met nummer 3275. Dit betreft de waarneming van Romeins bouw materiaal bij een veldprospectie eind de 19^e eeuw. Mogelijk is dit indicatief voor de aanwezigheid van een Romeinse nederzetting in de ruime omgeving. Verdere gekende waarden betreffen in hoofdzaak cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse en vroegmoderne structuren.

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

6126	Opgraving (2010); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: kerk – vlakgraf Late middeleeuwen: kerk – vlakgraf met 5 skeletten - overwelfde bakstenen grafkelder waarin zich de resten van de familie Roose, oud Heeren van Sint-Pieters, zouden bevinden. Bron: Bradt T. en Acke B. 2010: Archeologische opgraving Sint-Pieters-en-Pauluskerk te Sint-Pieters-Leeuw. Basisrapport - maart 2010, onuitgegeven rapport
6152	Opgraving; NK: 150 meter Volle middeleeuwen; motte 17^e eeuw: waterkasteel naast de motte - in 1870 werden de ringgrachten gedempt met aarde van de afgegraven motte Bron: Van Bellingen S. 2003: Onderzoek in het kasteel van Gaasbeek. Een overzicht van de campagnes 1996-2000, Archeologie 2003. Recent archeologisch onderzoek in Vlaams-Brabant, 6-8.
6387	Controle van werken (1996), Opgraving (1994, 1996, 1997), Mechanische prospectie (2017); NK: 15 meter Metaaltijden: aardewerkscherven (niet in context) Late middeleeuwen: versterkt kasteel gebouwd op een steile uitsprong boven de Molenbeek. De locatie toont aan dat de borch opgericht is als centraal verdedigingspunt van het Land van Gaasbeek. De oudste burcht was in breuksteen opgebouwd en een stuk kleiner dan het huidige kasteel; Waarschijnlijk vooraf gegaan door een motte. Gebouwd rond 1236-1240 en vernield in 1388 door de Brusselaars – Omstreeks 1400 heropgebouwd: bij de wederopbouw werd het kasteel vergroot en rondom de burcht werd een droge gracht van meer dan 5 meter diep en een wal aangelegd. 17^e eeuw: barokpaviljoen: 1ste kwart 17de eeuw - kapelaanshuis: iets recenter - witloofschuur: veel recenter, met een beerkelder die van een oudere fase afkomstig is. Bron: o.a. Vander Ginst, V. & Dupont, L., 2017. Het archeologisch onderzoek aan het Kasteel van Gaasbeek, Tienen: Studiebureau archeologie. Archo-rapport 423
206910	Mechanische prospectie (2013); NK: 15 meter Midden-ijzertijd: vlakgraf - het spoor van het crematiegraf is volledig vervaagd. De urne is een handgevormde pot, uiteengevallen in 25 fragmenten. Het aardewerk heeft een zwarte geoxideerde kern en binnenwand, maar een gereduceerde, rode buitenwand. Fijne magering bestaande uit zand, mica en steengruis. Kleine voet.

	Bron: Vander Ginst, V., Yperman, W. & Smeets, M., 2013. Het archeologisch vooronderzoek aan de Molenbeek te Sint-Pietersleeuw, Kessel-Lo: Studiebureau Archeologie.
--	---

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

658	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
1910	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: molen
2603	Indicator cartografie; NK: 15 meter Middeleeuwen: kerk
2612	Indicator cartografie; NK: 15 meter Nieuwe tijd: kerk
2725	Indicator cartografie; NK: 15 meter Nieuwe tijd: hoeve
6151	Indicator cartografie; NK: 15 meter 17 ^e eeuw: huis
6264	Indicator cartografie; NK: 250 meter 16 ^e eeuw: hoeve
6302	Indicator cartografie; NK: 250 meter Onbepaald: hoeve
6310	Onbepaald; NK: 150 meter Late middeleeuwen: hoeve
6311	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: hoeve – kapel
6314	Indicator cartografie; NK: 15 meter

	Late middeleeuwen: opper- en neerhofstructuur met burcht
6315	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: omsloten hof
6316	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: hoeve
6317	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: kerk
6321	Indicator cartografie; NK: 15 meter Vroege middeleeuwen: kerk
6322	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: kerk
6388	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
6390	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
6391	Indicator cartografie; NK: 15 meter Middeleeuwen: motte
6427	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: kapel - vlakgraf Bron: Verbesselt, J. 1988: Lennik, Wambeek, Gooik, het Diets domein van de abdij Nijvel, Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13e eeuw, deel XXII, 64-74

Veldprospecties

3275	Veldprospectie (1893); NK: 250 meter Romeinse tijd: veel dakpanfragmenten, steenstukken en een scherf. Men denkt dat het hier om de grondvesten van een religieus gebouw gaat omdat hierboven een kleine kerk heeft gestaan.
------	---

	Bron: de Loë, A. 1894: Recherches faites au "Kareel Veld" à Berchem-Saint-Laurent, Annuaire de la Société d'Archéologie de Bruxelles 5, 30-31
--	---

Metaaldetectie

216430	Metaaldetectie (2017); NK: 15 meter Midden-Romeinse tijd: 1 sestertius van Antoninus Pius 18 ^e eeuw: een duit van de 18 ^e eeuw – een musketkogel
217931	Metaaldetectie (2017); NK: 15 meter 20 ^e eeuw: .303 lichtspoor projectiel

Onbepaald

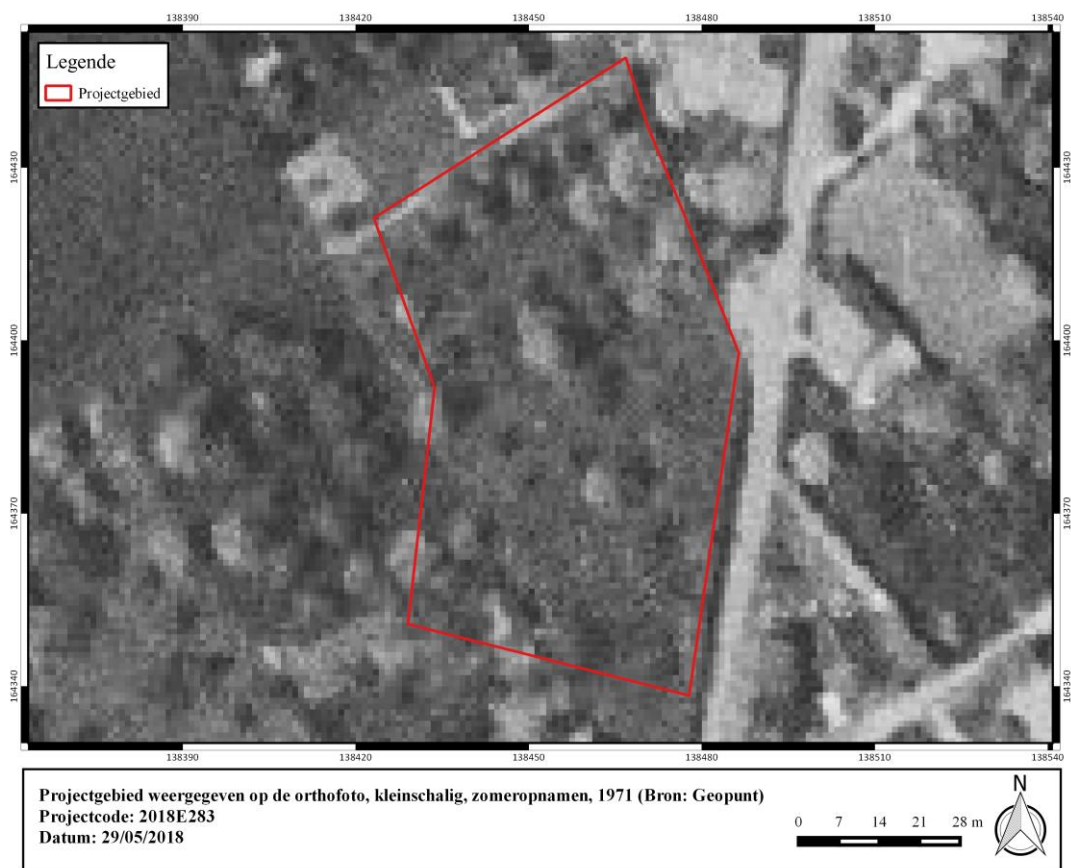
3418	Onbepaald; NK: 250 meter Middeleeuwen: onbepaald
------	---

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie heeft een zekere evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia. De orthofoto van 1971 beeldt verspreide vegetatie af in de vorm van boomgroei. Tot de orthofoto van 2008-2011 bestaat het overgrote deel van terrein uit grasland. In het noordwestelijk deel wordt een stuk (moes)tuin aangesneden. Op de beelden van Google Streetview is te zien dat het overgrote plangebied in 2013 in gebruik is als weide voor koeien.

Op de orthofoto van 2017 zijn sporen van landbouwbewerking waar te nemen. In het noordwestelijk deel situeert zich tuinzone.

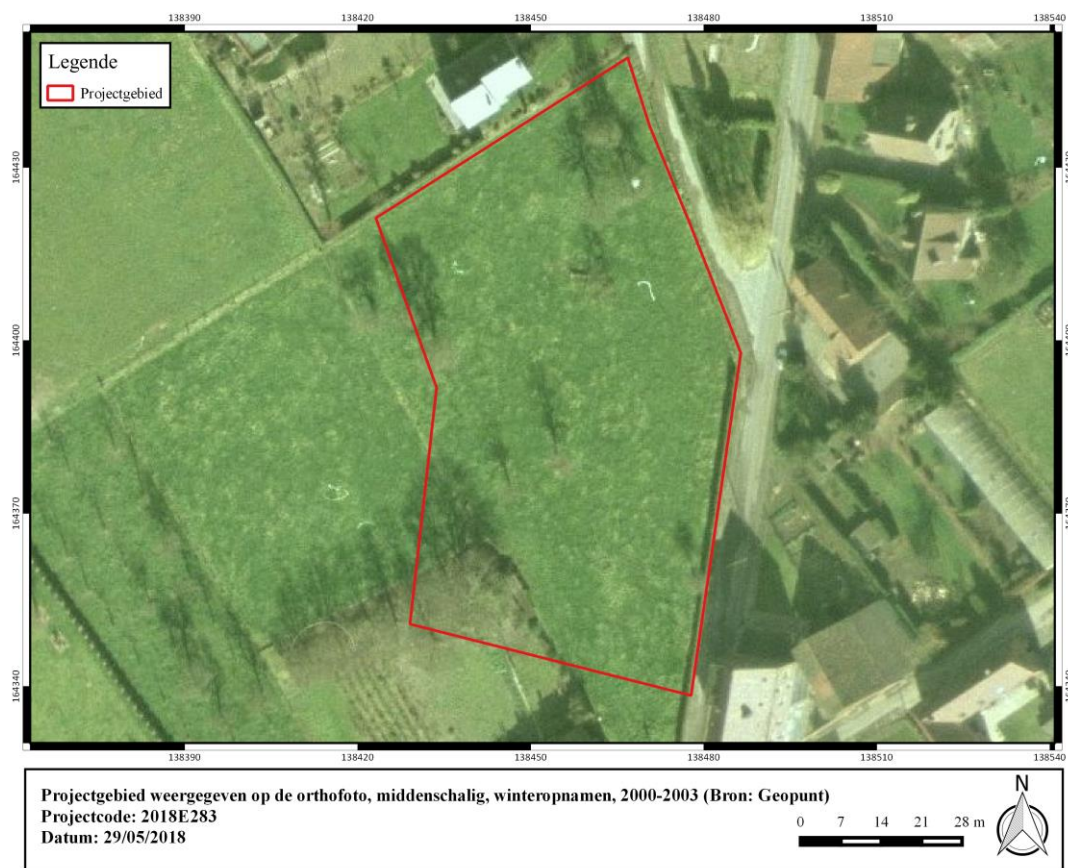

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

Figuur 24: Projectgebied vanuit de Oude Postweg (bron: Google Streetview, 2013).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een verkaveling aan de Molenborrestraat te Sint-Laureins-Berchem, deelgemeente van Sint-Pieters-Leeuw. Het terrein is ca. 4722m² groot en is op heden integraal in gebruik als akkerland. Enkel in de zuidwestelijke hoek van het terrein bevindt zich een klein gebouw en enkele bomen. Deze worden verwijderd in het kader van de geplande ontwikkeling.

Landschappelijk gezien is Sint-Laureins-Berchem gelegen in de leemstreek. Ongeveer 500m ten oosten van het plangebied ligt de bovenloop van de Baasbergbeek, een kilometer zuidwestwaarts stroomt de Molenbeek. Het terrein is gelegen op de zuidelijke flank van een getuigenheuvel en helt licht af van noord naar zuid. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische sedimenten van het laat-Pleistoceen/vroeg-Holoceen. Het sediment bestaat uit droge leem. De bodemkaart maakt geen melding van de aanwezigheid van colluvium, dit situeert zich volgens de bodemkaart verder naar het zuiden, aan de voet van de helling. Deze gegevens impliceren een relatief éénduidige bodemopbouw. Het terrein is niet gelegen binnen een gradiëntsituatie, waardoor er geen verhoogde verwachting is inzake menselijke aanwezigheid tijdens het mesolithicum. De hoger gelegen, droge en vruchtbare gronden moeten echter een aanzienlijke aantrekkingskracht gehad hebben op vroege landbouwgemeenschappen.

Cartografische bronnen wijzen op een ruraal karakter van het plangebied en de omgeving. De Ferrariskaart geeft aan dat het terrein eind de 18^e eeuw in gebruik was als akkerland. Een 300-tal meter westwaarts is de dorpskern van Sint-Laureins-Berchem afgebeeld. Jonger cartografisch materiaal bevestigt het rurale karakter dat tot op heden grotendeels bewaard is gebleven. De orthofotosequentie geeft aan dat het terrein de voorbije decennia machinaal geploegd is geweest. Dit heeft als gevolg dat de bewaringscondities m.b.t. eventueel aanwezige artefactensites niet gunstig zijn.

Op het plangebied aan de Molenborrestraat zijn geen archeologische waarden gekend. Op ongeveer 1,5 km ten noordwesten van het onderzoeksbied werd reeds in het verleden archeologisch onderzoek uitgevoerd rondom het Kasteel van Gaasbeek. Hierbij werden in hoofdzaak resten van een castrale motte en vroegmoderne opvolgers onderzocht. Tijdens dit onderzoek werden echter ook artefacten uit de metaaltijden gerecupereerd (CAI 6152 & CAI 6387). Bij een proefsleuvenonderzoek op anderhalve kilometer ten westen van het plangebied, aan het alluvium van de Molenbeek werd een veldgraf uit de metaaltijden met resten van een urne onderzocht (CAI 206910). Op het kaartbeeld van de CAI is direct ten noorden van het plangebied een polygoon afgebeeld met nummer 3275. Dit betreft de waarneming van Romeins bouw materiaal bij een veldprospectie eind de 19^e eeuw. Mogelijk is dit indicatief voor de aanwezigheid van een Romeinse nederzetting in de ruime omgeving. Verdere gekende waarden betreffen in hoofdzaak cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse en vroegmoderne structuren.

Op basis van de beschikbare gegevens is er een beduidende trefkans inzake archeologisch erfgoed. De verwachting bestaat uit sporenarcheologie waarbij eventueel aanwezig erfgoed zichtbaar is onder de teelaarde. De meest geschikte onderzoeksmethode is een proefsleuvenonderzoek na de geplande sloop- en rooiwerken. Hoewel de bodemkaart colluvium situeert ten zuiden van het plangebied is het aangewezen het terreinwerk gedurende de doorlooptijd continu te laten begeleiden door een aardkundige.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

3 Bijlagen

Projectcode	2018^E283
Onderwerp	Sint-Pieters-Leeuw Molenborrestraat
Plannummer	1
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	29/05/2018

Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	29/05/2018

Plannummer	3
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	29/05/2018

Plannummer	4
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2017

Plannummer	5
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Verkavelingsplan
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend

Plannummer	6
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Traditionele Landschappen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	29/05/2018

Plannummer	7
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	29/05/2018

Plannummer	8
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	29/05/2018

Plannummer	9
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Hoogteverloop
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	29/05/2018

Plannummer	10
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Waterlopen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	29/05/2018

Plannummer	11
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Potentiële bodemerosiekaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	29/05/2018

Plannummer	12
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Tertiair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	29/05/2018

Plannummer	13
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Quartaire Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	29/05/2018

Plannummer	14
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	29/05/2018

Plannummer	15
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ferraris
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1771-1777

Plannummer	16
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Ca. 1840

Plannummer	17
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ministeriekaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1950-1970

Plannummer	18
Type plan	DHMV
Onderwerp plan	CAI
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	29/05/2018

Plannummer	19
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1971

Plannummer	20
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1979-1990

Plannummer	21
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2000-2003

Plannummer	22
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2008-2011

Plannummer	23
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2017

Plannummer	24
Type plan	Foto
Onderwerp plan	Projectgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2013

